

összeszedettséget, belső tartást kölcsönzött nekem. Már hétfőn elkezdtem imádkozni, gondolkozni afőlött, hogy mivel is állok ki majd vasárnap az emberek elé. Ez hiányzik ma: egyrészt a tartás, másrészt a szereplés. Lehet, hogy sok esetben az egyéniségemben rejlő szereplési vágy irányított, de az biztos, hogy egyáltalán nem szereplési vágyból csinálom azt, hogy most itt Tádéval beszélgetek.

FARKAS ISTVÁN

ARANY ÉS OLAJ

Már kezdetben érdemes leszögezni, hogy végig anyagokról van szó. Nem fogalmakról, nem szimbólumokról. Jól meghatározott, mérhető, jellemezhető, meghatározott tulajdonságokkal rendelkező anyagokról.

Sokan és sokat írtak róluk. Hogy mégis én is megteszem, annak két oka van. Egyrészt nem tudok róla, hogy közös vonásaikról és különbségeikről bárki beszámolt volna, másrészt arról sem tudok, hogy a két világbeli szerepüket bárki kihangsúlyozta volna. Talán egyetlen kivétel e tekintetben az Evangéliumok szövege. Meg van nevezve benne mindkét anyag és a figyelmes olvasó találhat a fenti két vonásra és szerepükre utalásokat. A téma aktualitását talán az adja, hogy a jelenkor soha nem látott mértékben tette istenévét a két kézzel fogható anyagot és felejtette el ezzel párhuzamosan a két anyag valóban Istenre utaló jellegét. Prostituálódott – mondhatnánk -, mint manapság a legtöbb dolog, személy, gondolat és szó. Ma általában együtt használják a nevüket, mert a huszadik és úgy tűnik, a huszonegyedik század is az ő nevük jegyében telik.

Néhány helyet megemlítek a fenti szövegből.

Akkor először az arany:

Mt. 10.9

Ne szerezzetek se aranyat, se ezüstöt, se rézpénzt az övetekbe...

Mt. 23.16-17

„Jaj nektek, vak vezetők, akik ezt mondjátok: ha valaki a templomra esküszik, az semmi, de ha valaki a templom aranyára esküszik, azt köti az eskü.

Bolondok és vakok, mi a nagyobb: az arany vagy a templom, amely megszenteli az aranyat?

ApCsel. 3.6

Péter ekkor így szólott hozzá: „Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom neked: a názáreti Jézus Krisztus nevében, kelj fel, és járj!”

És akkor az olaj:

Mt. 25.1-10

„Akkor hasonló lesz a mennyek országa a tíz szűzhez, akik fogták lámpásukat, és kimentek a vőlegény fogadására. Őt közülük balga volt, őt pedig okos. A

balgák ugyanis amikor magukhoz vették lámpásukat, nem vittek magukkal olajat, az okosak viszont lámpásukkal együtt olajat is vittek korsóikban. Mivel pedig a vőlegény késett, mindnyájan elálmosodtak, és elaludtak. Éjjélkor aztán kiáltás hangzott: Íme, a vőlegény! Jöjjetek a fogadására!

Ekkor felébredtek a szűzek mind, és rendbe hozták lámpásukat. A balgák így szóltak az okosakhoz: Adjatok nekünk az olajotokból, mert lámpásunk kialszik. Az okosak így válaszoltak: Hátha nem lesz elég nekünk is meg nektek is: menjetek inkább a kereskedőkhöz, és vegyetek magatoknak. Amíg azok távol voltak vásárolni, megjött a vőlegény, és akik készen voltak, bementek vele a menyegzőre. Azután bezárták az ajtót.”

Lk. 7.45-47

Te nem csókoltál meg, ő pedig mióta bejöttem, nem szűnt meg csókolni a lábamat.

Te nem kented meg olajjal a fejemet, ő pedig kenettel kente meg a lábamat.

Lk. 10.33-34

Egy úton lévő szamaritánus pedig, amikor odaért hozzá és meglátta, megszánta;

odament, olajat és bort öntött sebeire, és bekötötte azokat. Aztán feltette őt a saját állatára, elvitte egy fogadóba, és ápolta...

Akkor nézzük a közös vonásokat.

Mindkét anyag értékes. Az arany mennyisége minden korban és népnél a gazdagság mértékét jelentette. Hamvas Béla írásaiban sokat foglalkozik vele és rámutat egy nagyon lényeges jelenségre. Az arany kezdeti és jelenlegi értékmérésének különbségére. Kezdeti – vagyis az ősi civilizációk korából való -, és jelenlegi, vagyis az utóbbi néhány évezred értékmérésének minőségi különbségére. Kezdetben – ahogy mondja – az Istennel, az istenekkel való kapcsolat gazdagságát jelképezte (lásd a maja, azték, perzsa vagy egyiptomi uralkodók környezetét), jelenleg pedig a világi gazdagság jelképe (lásd, hogyan célozza meg minden nemzet aranykészletének vagy az azt biztosító nyersanyagkészletének megszerzését minden nagyhatalom).

Az olaj értéke hasonlóképpen nyilvánvaló. Az ősi civilizációkban az olaj testi szinten általános gyógyszer, tápszer, illatszer és fűszer, szellemi szinten pedig az Istennel, az istenekkel való kapcsolatra felkenés eszköze, a kapcsolat létrejöttének jelző anyaga volt. Korunkban - néhány évtizede - az olaj mennyisége, hozzáférhetősége mértékadó egy nemzetgazdaság egészének gazdagsága szempontjából. Aki olajban „utazik”, az az egész világon a leggazdagabbak köréhez tartozik, legyen az személy, cég, ország vagy hálózat. Ugyanakkor közös vonásként hozható fel, hogy mindkét anyag – a ma értéknek ítélt formájában – korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre. Ma az az

értékes, amiből kevés van és hatalmas az igény rá. Megemlíthető még, hogy mindkét anyag – ebben a formában - jól tárolható, felhalmozható. Mindkét anyag ott van minden reál folyamat mögött szinte láthatatlanul. És talán még egy: mindkét anyag fénye aranysárga. Megemlíthető még egy hasonlóság, ami a görög nyelvből nyilvánvaló:

kri-: elválasztás, megkülönböztetés, ítélet

krizo-: arannyal kapcsolatos

krizma: felkenésre szánt olaj

Krisztosz: uralomra felkent

Van azonban a két anyag között sok lényeges különbség is.

Míg az arany az egyik leghasznavehetlenebb anyagfajta, mivel szinte semmilyen tulajdonsága nem hasznosítható a hétköznapi emberi életben, addig az olaj – bármelyik formájában - az egyik legsokoldalúbban használható anyagfajta. Kőolaj formájából finomítva a nehézipar, a gyógyászat, a közlekedés, a kozmetikai ipar, az építőipar és a mezőgazdaság nélkülözhetetlen alapanyaga. Növényi és állati olajok formájában – vagy az emberen belüli folyamatokban játszott szerepe alapján - pedig az élet minden folyamata területén nélkülözhetetlen szerepet játszik. Lényeges különbség köztük, hogy amíg az arany szilárd, az olajok folyékony halmazállapotúak. Ugyancsak lényeges különbség, hogy az arany szervesen vagyis fémes anyag, addig minden olajfajta eredete alapján szerves, vagyis a bioszféra folyamatainak terméke. Bár manapság kísérletek történnek az arany gyógyászati, vagyis a szervezet bizonyos folyamatainak segítségét célzó felhasználására, alapvetően nem táplálék. Ezzel szemben a növényi és állati olajok vagy táplálékok, vagy az élet egyéb folyamatait szolgáló anyagok. A kőolaj egyes származékai pedig energiaanyagok vagyis a mai nagy égést tápláló eszközök. Alapvető különbségnek tekinthető azonban, hogy míg az arany a föld anyaga, addig, származását tekintve az olajok mind a bioszféra anyagai, vagyis a föld hatásán kívül más erők játéka és tevékenységének eredményeit is magukban hordozzák.

Azonban ezek után is ott marad a kérdés: mi köze ennek a két anyagnak a fentiekén kívül egymáshoz? A kérdést így is feltehetjük: mi teszi ugyanazt az anyagot a világot-, vagyis a Földet vagy/és istentszolgálóvá? És itt érkezünk el a kérdés lényegéhez.

Olyan ez a kérdés, mint a hétköznapi életben az, hogy miért fejlesztünk ki gyártunk olyan sok és olyan sokféle autót? Mondhatjuk azt, hogy azért mert igény van rá, vagy mert a mai tempójú és szétziláltságú nyugati élet már szinte elképzelhetetlen autó nélkül. Vagy, mert az emberi kapcsolatok ezáltal sokkal szélesebb körűvé válhatnak. Azonban valahol mindenki érzi, hogy van az egész folyamat mögött – a gyártás, a technológia, fejlesztés, a beszállítás, a PR és a

logisztika, a kereskedelem és szervízhálózat működtetése, az összes finanszírozási és banki folyamat mögött - egy alapvető folyamat, ami mindezeket láthatatlanul és szinte megfoghatatlanul meghatározza, és ez a haszon felhalmozása, vagyis a pénz és annak alapanyaga: az arany. Ez az a tiltott anyag, amire minden szent könyv azt mondja: Ne ezt, ne ezzel! Mégis, ez az anyag egyetlen és végső célja szinte minden világi tevékenységnek.

Ugyanakkor azt is mondják a szent írások, hogy minden gazdagságot hordd egybe, egy helyre és add oda! Legyen elég „olajad”, hogy amikor a „völegény” megérkezik, bemeless az ajtón a lámpásoddal és olajaddal. Ez a hozomány. Különböző nem ismernek meg; mintha nem is lennél. Mi ez a másik gazdagság? Mi az alapanyaga? Azt mondtuk sokáig, hogy ez a jócselekedetek gyűjteménye, és ez valószínűleg így is van, ha tudjuk mi a jó, a szükséges ennek a másik rejtett, alapvető folyamatnak. Péter tudta: „aranyam nincs, amim van, azt adom: Krisztus neve...” - azoknál, akik ezt az alapvető igénylőt, a mennyek országa kapujában álló völegényt Krisztusnak nevezik. Ez az „amim van” - ahogy Péter mondja, az a láthatatlan anyag, ami ha összegyűlik és kikristályosodik egy új testté – önálló értelem, akarat, cselekvőképesség -, a fizikai test irányítójává válik. A világban ennek hamis megfelelője a pénz, az arany. Ő itt, most, a világban a fizikai test irányítója. Ehhez azonban nincs szükség új testre. Amire az életnek alapvetően szüksége van, azt önmagában is tudja a fizikai test. Így tervezték. Az élet hozta létre önmaga számára. Nem kell hozzá sem intelligencia, sem iskolai végzettség, sem érzelmi gazdagság. Táplálék, fedél, levegő, esetleg néha egy-egy érzelmi megrázkódtatás – és egy irányító, ami nem vár már senkire. Más semmi. Magától működik úgy, ahogy szükséges az életnek. Nincs mit egybehordani. Együtt van. Működik. Akkor meg minek ez a másik anyag?

Nincs más választási lehetőség. Vagy „velem gyűjtesz” vagy „szétszórás” – mondják a szent könyvek. Ami az egészben a csodálatos, hogy ez a gyűjtendő anyag nem a Földből van, nem is a bioszférából és még csak nem is a Napból. Ezeknek csak szüksége van rá. Magasabbról jön, hogy éltesse. Ugyanakkor nagy mennyiségben rendelkezésre áll, de alig kell valakinek. Ez a szerencséje azoknak, akik ezt az anyagot gyűjtik, tárolják és őrzik, hogy legyen, amikor megjön a „völegény”. Nem kiváltság ez. A készülék ott van mindenkinél, az anyag rendelkezésre áll, csak az az erő, ami szétszór, mérhetetlenül nagy és egész életünkkel őt szolgáljuk. A pénz, az arany ez utóbbi erő hamis, látszólagos eszköze. Olyan mintha ez lenne a legfontosabb, de nem az. Mert, ha ezt oda is adjuk a folyamatban maradtunk. Jó emberek leszünk, és ezt a jó embert fogják látni. Mi is és mások is. És dicsérni fogják és szeretni a jó cselekedetei miatt. Egy lépésnek meg kell ezt előznie. Látnia kell önmagát.

Annak, aki. És meg kell halnia annak a szolgálónak, mint hű sáfárnak, aki maga a jót cselekvő. A hű szolga dolga a szolgatársak – minden külső és belső megnyilvánulás - szolgálata után a figyelés a gazda érkezésére. Más anyagot, az „olajat” kell gyűjtenie és nem odaadnia, megtartania és bevinnie a kapun. Ezért mondják, hogy újjá kell születned! De ezt már automatikusan nem támogatja az élet. Ehhez tudatos munka kell és türelem, mert a másik nem akar meghalni.

Mi is ez az anyag akkor valójában? Hogyan kell befogadni és nem szétszórni? Ezek a kulcskérdések. Erről semmit sem lehet mondani. Nincs megnevezve a Mendelejev féle Periódusos rendszerben. Jelenlétét érzékelné viszont bárhol, bármikor lehet. Ha valaki látó szemmel elkezd figyelni önmagát és a körülötte lévő világot, vagyis képes megállni, odaszentelni a figyelmét egy-egy pillanatra olyan helyzetben, amikor nem ért valamit – „megáll az eszem!” mondjuk ilyenkor -, lehetetlennek tart valami tragikus történetet - „ilyet nem tehet meg Isten!” – mondjuk -, vagy egyszerűen nem reagál, nem ítél, nem véleményez, nem minősít csak nyugodtan vár arra, hogy az adott pillanat kinyilvánítsa önmaga jelentését, akkor elkezd valami átalakulni benne – az agykutatók azt mondják, hogy ha ez ismételt előfordul, új kapcsolatok kezdenek kiépülni az agyi idegsejtek között.

Valami új behatol a meglévő szervezet automatikus működési rendjébe és elkezd hatni rá – megértődik, megéreződik valami eddig ismeretlen. Az új anyag beszívárog és hatni kezd. Szolidaritás lesz belőle, együtt érzés. Majd egyre mélyebb értése az ember feladatának, helyének. Ellenkező esetben, szokás szerint egy megnyilvánulásban, egy reakcióban, esetleg egy jó cselekedetben felhasználódik – kívül, elég, felvillan, lebomlik. Én tettem – mondjuk, vagy nem mondjuk, csak érezzük és örülünk, ha mások is látják és velünk örülnek. Mindkettőnek megvan a saját szerepe az életben. A megnyilvánulásnak is és a megállásnak is. A mechanikus és a tudatos tettnek is. De ez az új anyag csak a megállások, az ismételt meg nem nyilvánulások, a figyelem odaszentelése folyamatán keresztül halmozódik fel és kristályosodik ki – ahogy az a másik lassan elhal.

Mennyire nyilvánvaló is lesz ez, amikor emberek kényszerből egymásra vannak utalva. Hamvas azt mondja a Karneválban: „vajon hajlandó lennék-e vele az óvóhelyen hat hetet eltölteni?” Vagy Viktor Frankl pszichológus ugyanezt a kérdést teszi fel a koncentrációs táborban. De nem kell ilyen messzire menni. Minap pár hetet kórházban töltöttem. Ugyanez a kérdés merült fel bennem a szobatársaimmal, a nővérekkel és orvosokkal kapcsolatban, és persze önmagammal kapcsolatban is: ki tudna elviselni hetekig egy ilyen helyen betegársnak? Vagy egy közösségben:

ki költözne velem élet vagy vagyonszösségbe, és én kivel? Minden szobatársam velem együtt pontosan tudta, érezte melyik nővér „kedves” és melyik nem, melyik orvosra bízna rá magát és melyikre nem, ha választhatna. Ki az elviselhetetlen számára a szobában? Csak önmagunkat látjuk ritkán. És ez nem típus kérdése, hiszen kivétel nélkül mindenki a saját tengelye körül pörög. Éppen a típus megszokott pörgését meghaladó figyelem, türelem és belső csend az, ami ennek a különös anyagnak a jelenlétére utal. Ez képes elviselni azt, amit a személyiség nem ért, nem érez, nem tud elfogadni, amitől felháborodik, ami ellen tiltakozik, és ami végül a legapróbb dolgokban is egy egyértelműen más gesztust nyilvánít meg. És még csak jó vagy rossz ember kérdése sem, hiszen a kórházban mindenki szolgált és adott, és mindenki jó volt. Sőt, az úgynevezett jó emberek sokszor elviselhetlenebbek voltak az ingerlékenyebbeknél. Nyilvánvalóan láthatóvá váltak azok az erők, amelyek mindenütt ott vannak és amelyekre való reakció vagy a hozzájuk való tudatos hozzáállás eredménye szembevetően különböző volt. Mi volt az az olaj, ami csillapította a tüzet és mi volt olaj a tűzre – az érzelmek tüze?

Ez az anyag olajszerű, mert gyógyító, tápláló, csillapító, kapcsolatteremtő. Akire felkenik – és befogadja -, annak feladata lesz, áldozatot hoz, fizetnie kell érte: fel fog adni valami addig fontosnak ítéltet ennek a feladatnak az érdekében. Hatása megmutatja ezt. Mozgásban lévő, de nem lefelé mozog. Nem egy állapot, hanem egy nagy folyamat eleme. Nem kész, hanem készülő, kiteljesedő, fejlődő. Finomodó, kész a változásra, a fejlődésre, hogy aztán másokat is fejlődésre, ennek keresésére, változásra serkentsen. Fénye ugyanakkor aranszerűen selymes, felvilágosító, melegítő, átható és éltető.

Aki befogadja, azt elkezd átalakítani, majd ad neki egy nézőpontot, ami messze kiemeli a tekintetét a szokásos hétköznapi látómezőből. Meglátszik az arckifejezésen, a légzésen, a mozdulat nyugalmán, a szó nem logikáján, hanem tisztaságán és a mindezek mögötti csenden. Gondoljunk azokra, akikre felnéztünk, amíg közöttünk voltak és azokra is, akikkel nem találkoztunk, de szavaik igék voltak számunkra. Ez az anyag nincs alávetve a földi gravitációnak. Magasabban van a gravitációs pontja. Itt szabadon jön-megy, áramlik. Csak ott gyűlik össze, ahol üres helyet talál. Ahol nem talál, onnan elmegy, vagy türelmesen vár a helyre, ha erre reményt lát.

Válaszd el a finomat a durvától – mondja a metafizika. Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené - mondják a szentírások.

Zugló, 2011. március